

Тренінгова програма з елементами доповненої реальності в умовах психологічного супроводу, спрямована на корекцію агресивної поведінки підлітків, а також на покращення соціально-психологічного клімату групи, формування ефективних копінг-стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях, формування ціннісно-орієнтаційної єдності та згуртованості групи сприятиме зниженню прояву булінгу у підлітковому середовищі.

Література:

1. Забезпечення психологічної безпеки в навчальному закладі: практичне керівництво / під заг. ред. І. А. Баєва. СПб.: Речь, 2006. 288 с.
2. Лушпай Л.І. Шкільний булінг як різновид суспільної агресії. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2013. Вип. 33. С. 85.
3. Varina N., Osadchy V., Goncharova O., Sankov S. Features of introduction of components of gamification in the course of development of constructive strategies of overcoming youth's life crises. Paper presented at the *CEUR Workshop Proceedings*, 2022, 3104, с. 87-105.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-266-4/77>

ПСИХОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Васильєва Н. М.

*здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії I курсу
спеціальності 053 – Психологія
кафедри педагогіки та психології
факультету лінгвістики та перекладу
Науковий керівник: **Лефтеров В. О.**
доктор психологічних наук, професор,
перший проректор
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

В умовах постіндустріального суспільства, стрімкого розвитку технологій, інновацій проблема професійного самовизначення розглядалася вченими під кутом того, що людина свідомо може декілька

разів змінювати професію, кваліфікацію, виробничий колектив або деякий час не працювати, щоб визначити для себе сенси та цінності свого життя. Проте, в неї завжди залишалась свобода вибору.

Воєнна агресія РФ у лютому 2022 року в Україну назавжди змінила українців. Значна кількість людей поза власної волі втратила роботу у своїх містах або вимушені переїхати до інших країн та шукати роботу за кордоном, отже проходити соціальну адаптацію, одним із механізмів якої є професійна мобільність.

Категорія «професійна мобільність» має міждисциплінарний характер та розглядається переважно в економічному, соціальному, педагогічному плані. Проте воєнний стан в країні актуалізує необхідність наукових розробок цього поняття з боку психології, бо зараз неможливо відокремити суспільне та особистісне, що дозволяє людині бути автором свого власного професійного світу, а не лише механічним виконавцем запропонованих іншими сценаріями.

Основні підходи до визначення професійної мобільності та її складових проаналізовано О.В. Амосовою, С.Я. Батишевим, Ю.І. Калиновським, І.Д. Мацкуляк, В.Є. Томашкевичем, І.В. Удаловою та ін. Проте, психологів (Л.Левченко, В.Тихонович, В.Ковальова М.Шабонова, та ін.) перш за все цікавить психологічна готовність до зміни професії та причини, що дозволяють чи не дозволяють зламати традиційні стереотипи професійної поведінки [1, с. 206].

У контексті заявленої проблеми професійну мобільність ми розглядаємо як психологічну категорію та аналізуємо на рівні особистісних якостей (адаптивність, здатність ризикувати, самостійність, пристосовність, цілеспрямованість, комунікабельність, критичне мислення, ціннісні орієнтації, здатність до самопізнання і саморозвитку) та на рівні характеристик діяльності (нахил до творчості, проєктивність, креативність, цілепокладання, гнучкість, рефлексивність, прогнозування). Деякі науковці додають також рівень процесів перетворення власної особистості, діяльності, навколишнього середовища [2, с. 4].

Життя у стані невизначеності воєнного часу обумовлює те, що на формування професійної мобільності впливає не наявність чи відсутність професійних знань, і навіть не формування професійно важливих якостей, а наявність мотиваційної готовності до професійної мобільності.

Мотиваційна сфера надає свідомий, цілеспрямований характер дій людини та визначає потенціал можливостей особистості, що дуже важливо в ситуації невизначеності. Людина обирає діяльність, в якій в неї є потреба (наприклад робота волонтером, хоча ця робота не потребує її професійних знань), в організації соціальної взаємодії в професійному

середовищі (наприклад психологи об'єдналися у групи безоплатної психологічної допомоги на час воєнного стану), в удосконаленні професійних знань чи отриманні нової професії (компетентності та навички якої будуть потрібні після війни).

Тобто, професійна мобільності під час воєнного стану полягає у сукупності та поєднанні таких складових як суб'єктна та діяльнісна складові.

Зокрема, суб'єктна складова розкривається через рефлексивні показники (уміння оцінювати наявну ситуацію й свої можливості), спрямованість на подолання ситуації перешкод або утруднень (мотиви, потреби, світогляди, цілі, установки), вольовими рисами (сміливість, чесність, наполегливість, ініціативність), потребою у взаємодії з іншими людьми в процесі професійного становлення. Діяльнісна складова характеризується готовністю до прийняття змін, здатністю до планування та досягання цілей, проектування власного професійного розвитку, необхідністю досягання певних професійних компетенцій, умінням знаходити оптимальні виходи із складних ситуацій, активною самопрезентацією, стабільністю спрямованості на досягнення результатів.

Отже, викладене вище дає підстави для висновку, що професійна мобільність – це складний конструкт, на якій впливає психологічна готовність особи до зміни професії, що складається з особистісного компоненту (уміння оцінити ситуацію та себе) і когнітивно-поведінкового (усвідомлення необхідності зміни професії та створення шляхів для реалізації рішення).

Тобто, професійна мобільності під час воєнного стану полягає у сукупності та поєднанні таких складових, як суб'єктна (особистісна, характерологічна) та діяльнісна складові.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаються в більш детальному дослідженні вказаних складових.

Література:

1. Пілецька Л. С. Професійна мобільність особистості: психологічний аспект аналізу. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2013. № 3 (32). С. 205–209.

2. Сушенцева Л. Проблема професійної мобільності у контексті міждисциплінарного підходу *Теорія і методика професійної освіти*. 2011. № 1. С. 3-11.